Combatir la segregación escolar: de la amenaza a la oportunidad

Xavier Bonal

Ciudad Educadora: Ayuntamientos y modelos de intervención ante la segregación escolar

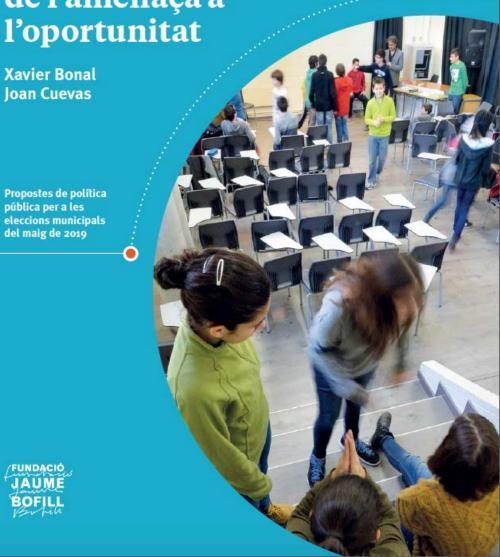
Curso de verano UPV/EHU Vitoria, 10-11 Julio 2019

Combatre la segregació escolar: de l'amenaça a

Xavier Bonal Joan Cuevas

Propostes de política pública per a les eleccions municipals del maig de 2019

Cinco razones para abordar la segregación escolar

- Los sistemas educativos menos segregados son los que obtienen mejor rendimiento escolar (Datos PISA). Mejoras simultáneas de rendimiento y equidad.
- 2. La reducción de la segregación escolar mejora especialmente los resultados del alumnado más vulnerable.
- 3. Reducir la segregación escolar tiene efectos económicos (crecimiento, parao). Tasa de retorno positiva.
- 4. El contacto intercultural fomenta las competencias necesarias en el siglo XXI.
- 5. Mejora la cohesión social. Diversos estudios señalan el desarrollo de actitudes y competencias para la cohesión social en las escuelas más heterogéneas.

Los centros desaventajados son un mal recurso

OECD (2018), Equity in Education: Breaking Down Barriers to Social Mobility, PISA, OECD Publishing, Paris. https://doi.org/10.1787/9789264073234-en

La situación de la segregación escolar en España

- Niveles elevados en algunos municipios (índices de disimilitud cercanos a 0,6)
- Estancamiento en periodo de crisis, pero riesgo de incremento en un contexto de aumento de la segregación residencial
- Carácter multidimensional (inmigración y pobreza)
- Segregación escolar es superior a la segregación residencial.
- Más segregación intra (territorios, sectores) que inter.
- No depende del volumen de inmigración

¿Por qué hay segregación escolar?

Factores Externos

Demografía

Segregación residencial

Desigualdades en la elección de centro

Emulación cultural

Efecto huida

Factores Internos

Leyes educativas

Oferta educativa

Regulaciones elección de escuela

Zonificación y adscripciones 1a-2a

Úbicación escuelas

Matrícula viva

Ratios alumnado-docente

Reserva NEE

Las políticas erróneas

- Ausencia de una política nacional o regional de distribución del alumnado con necesidades de aprendizaje
- Políticas dirigidas a satisfacer demandas de clases medias:
  - Incrementar plazas en las escuelas de mayor demandad
  - Eliminación o ampliación de zonas educativas
  - Ausencia de control del fraude en políticas de admisión del alumnado
  - Permisividad en el co-pago
- Pasividad en políticas informativas a familias autóctonas e inmigrantes

Luchar contra la segregación desde el gobierno local

- Papel central de la Administración autonómica
- Acción estratégica desde los ayuntamientos (Municipis contra la segregació escolar)
- Conocimiento único de la red escolar
- Marco legal que permite la intervención local
- Bajo coste económico

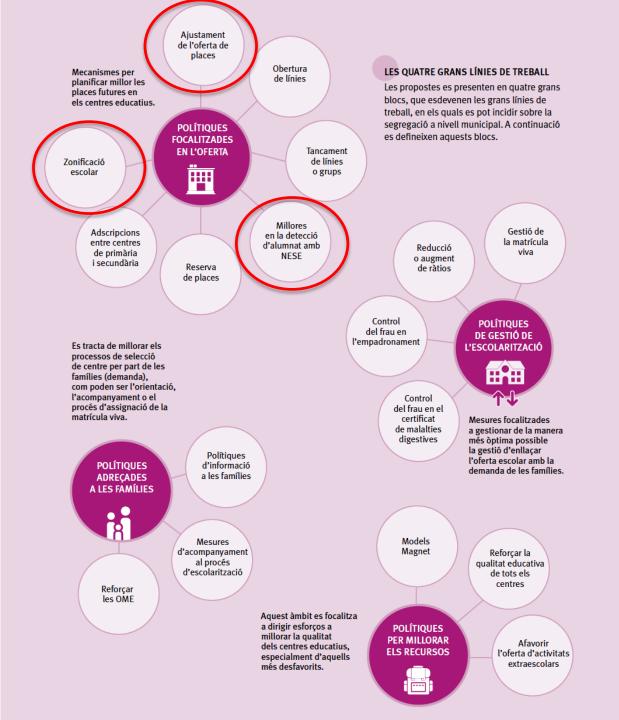
¿Cómo avanzar con éxito?

 Diagnóstico de las causas de la segregación escolar.

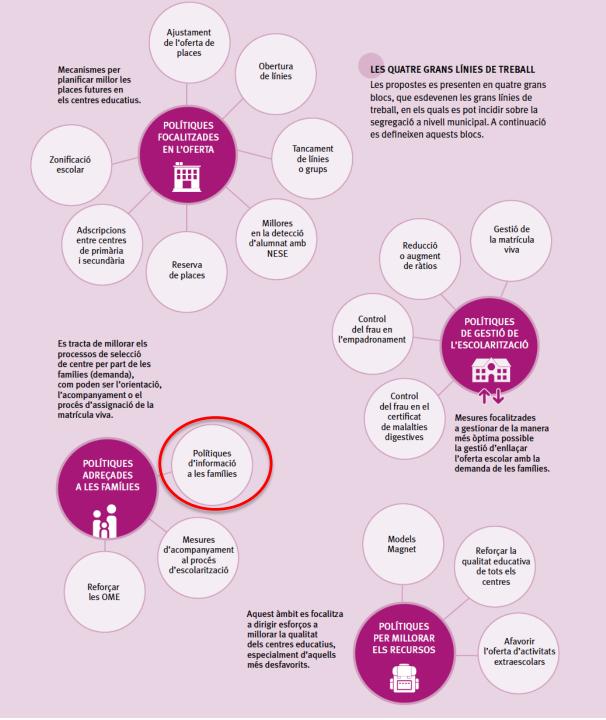
Pacto local contra la segregación escolar

3. Principio de incumbencia: trabajo en red e innovación institucional y territorial.

Ajustament de l'oferta de places Obertura LES QUATRE GRANS LÍNIES DE TREBALL Mecanismes per de línies planificar millor les Les propostes es presenten en quatre grans places futures en blocs, que esdevenen les grans línies de els centres educatius. treball, en els quals es pot incidir sobre la segregació a nivell municipal. A continuació POLÍTIQUES es defineixen aquests blocs. FOCALITZADES **EN L'OFERTA** Tancament Zonificació de línies escolar o grups Millores Gestió de Adscripcions en la detecció la matrícula entre centres d'alumnat amb Reducció de primària viva NESE o augment i secundària Reserva de ràtios de places Control **POLÍTIQUES** del frau en DE GESTIÓ DE l'empadronament Es tracta de millorar els L'ESCOLARITZACIÓ processos de selecció de centre per part de les famílies (demanda), com poden ser l'orientació, l'acompanyament o el Control procés d'assignació de la del frau en el matrícula viva. certificat Mesures focalitzades de malalties a gestionar de la manera digestives més òptima possible la gestió d'enllaçar Polítiques l'oferta escolar amb la **POLÍTIQUES** d'informació demanda de les famílies. **ADREÇADES** a les famílies A LES FAMÍLIES Models Mesures Magnet d'acompanyament Reforçar la al procés qualitat educativa d'escolarització de tots els centres Reforçar les OME Aquest àmbit es focalitza a dirigir esforços a POLÍTIQUES millorar la qualitat PER MILLORAR Afavorir dels centres educatius, **ELS RECURSOS** l'oferta d'activitats especialment d'aquells extraescolars més desfavorits.

Ajustament de l'oferta de places Obertura LES QUATRE GRANS LÍNIES DE TREBALL Mecanismes per de línies planificar millor les Les propostes es presenten en quatre grans places futures en blocs, que esdevenen les grans línies de els centres educatius. treball, en els quals es pot incidir sobre la segregació a nivell municipal. A continuació POLÍTIQUES es defineixen aquests blocs. FOCALITZADES **EN L'OFERTA** Tancament Zonificació de línies escolar o grups Millores Gestió de Adscripcions en la detecció la matrícula entre centres d'alumnat amb Reducció de primària viva NESE o augment i secundària Reserva de ràtios de places Control **POLÍTIQUES** del frau en DE GESTIÓ DE l'empadronament Es tracta de millorar els L'ESCOLARITZACIÓ processos de selecció de centre per part de les famílies (demanda), com poden ser l'orientació, l'acompanyament o el Control procés d'assignació de la del frau en el matrícula viva. certificat Mesures focalitzades de malalties a gestionar de la manera digestives més òptima possible la gestió d'enllaçar Polítiques l'oferta escolar amb la **POLÍTIQUES** d'informació demanda de les famílies. a les famílies **ADRECADES** A LES FAMÍLIES Models Mesures Magnet d'acompanyament Reforçar la al procés qualitat educativa d'escolarització de tots els centres Reforçar les OME Aquest àmbit es focalitza a dirigir esforços a POLÍTIQUES millorar la qualitat PER MILLORAR Afavorir dels centres educatius, **ELS RECURSOS** l'oferta d'activitats especialment d'aquells extraescolars més desfavorits.

Condiciones para el éxito en la lucha contra la segregación escolar

- Planificar acción sistémica en cuatro áreas: 1) planificación de la oferta; 2) gestión de la escolarización; 3) información y apoyo a las familias; 4) recursos a las escuelas más desaventajadas.
- Más allá de las competencias locales en educación. Impulso de la coresponsabilidad.
- Inclusión de escuelas públicas y concertadas en la distribución de alumnos con NEE.
- Liderazgo de los gobiernos locales y mediación entre grupos de interés.
- Pedagogía política (reuniones, discursos públicos, deconstrucción de fake news)
- Diálogo constante y transparencia
- Inclusión de la clase media en las políticas de lucha contra la segregación escolar.

Limitaciones

- Dificultades en la supresión de barreras económicas: problemas para asegurar la gratuidad
- Falta de control de prácticas selectivas de algunos centros concertados
- Falta de formación del profesorado en la atención a la diversidad y en educación intercultural
- Limitaciones de los procesos magnet para atraer a la clase media
- Casos de falta de apoyo por parte de la inspección escolar
- Capacidad limitada de distribuir a las clases con mayor capital cultural.

Eskerrik asko!

